Bibl. Th I A 6. 3. Expl. (3)

Epiſtola ſancti Hieronimi preſbyteri ad
Chromatium et Heliodorum epiſcopos:
de libris Salomonis

Iungat epiſtola

quos iungit ſacerdotium:
imo carta nō diuidat: quos
chriſti nectit amor. Cōmen-
tarios in oſee amos et za-
chariam · malachiā quoqꝫ
poſcitis. Scripſiſſem ſi licu
iſſet pre valitudīe. Mittitis ſolatia ſumptu
um: notarios noſtros et librarios ſuſtenta-
tis: vt vobis potiſſimum noſtrū deſudet in-
genium. Et ecce ex latere frequēs turba di-
uerſa poſcētiū: quaſi aut equū ſit me vobis
eſurientibus et aliis laborare: aut in ratōne
dati et accepti · cuiqꝫ ꝑter vos obnoxius ſim
Itaqꝫ longa egrotatione fractus · ne penitꝰ
hoc anno reticerē et apud vos mutꝰ eſſem ·
tridui opus nomini veſtro ꝯſecraui · interꝑ
tationem videlicet triū ſalomonis volumi-
num · maſloth qđ hebrei parabolas: vulga-
ta aūt editio ꝓuerbia vocat · coleth · q̄ gre-
ce eccleſiaſten · latine ꝯcionatorē poſſumus
dicere · ſyraſirim · qđ in lingua noſtra vertiť
canticū canticoꝝ. Fertur et panaretos ieſu
filii ſirach liber · et alius pſeudographus: q̄
ſapiētia ſalomonis inſcribitur. Quoꝝ prio
rem hebraicū repperi · nō eccleſiaſticum vt
apud latinos · ſed parabolas ꝓnotatū. Cui
iuncti erant eccleſiaſtes et canticū canticoꝝ
vt ſimilitudinem ſalomonis non ſolum nu-
mero libroꝝ: ſed etiam materiaꝝ genere co-
equaret. Secundus apud hebreos nuſqꝫ ē
quia et ipſe ſtilus grecam eloquentiam redo
let · et nōnulli ſcriptoꝝ veterū · hunc eſſe iu-
dei philonis affirmant. Sicut ergo iudith
et thobie et machabeoꝝ libros · legit quidē
eos eccleſia · ſed inter canonicas ſcripturas
non recipit: ſic et hec duo volumia legat ad
edificationem plebis: nō ad autoritatem ec-
cleſiaſticoꝝ dogmatum ꝯfirmandā. Si cui
ſane ſeptuaginta iterpretū magis editio pla
cet: hꝫ eā a nobis olim emendatā. Neqꝫ eīm
noua ſic cudimus: vt vetera deſtruamꝰ. Et
tamen cum diligentiſſime legerit ſciat magiſ
noſtra ſcripta intelligi: que nō in terciū vas
tranſfuſa coacuerint: ſed ſtatim de prelo pu
riſſime ꝯmēdata teſte · ſuū ſaporē ſeruauerit.

Incipit prologus in libros eoſdem.

Tribꝰ nominibꝰ

vocatum fuiſſe ſalomonem
ſcripture manifeſtiſſime do
cent. Pacificum id eſt ſalo
monem · et ydida · hoc eſt di
lectum domini · et qđ nunc
dicitᷣ coeleth · i · eccleſiaſten. Eccleſiaſtes aūt
greco ſermone eſt appellatꝰ · quia cetum · i ·
eccleſiam congreget: quē nos nūcupare poſ
ſumus concionatorē · eo ꝙ loquatur ad po-
pulum · et ſermo eius nō ſpecialiter ad vnū
ſed ad vniuerſos dirigatᷣ generaliter. Por-
ro pacificus et dilectus dn̄i · ab eo ꝙ regno
eius pax fuerit · et eum dn̄s dilexerit appel-
latꝰ eſt. Nā et pſ · xliiij · et · lxxi · dilecti et pa-
cifici titulo pernotantᷣ. Qui tamen et ſi ad ꝓ
phetiam chriſti eccleſieqꝫ pertinētes felici-
tatem ⁊ vires ſalomonis excedunt: tn̄ ſcđm
hiſtoriam ſuper ſalomonē ſcripti ſunt. Ita-
qꝫ iuxta numeꝝ vocabuloꝝ: tria volumi
na edidit · prouerbia · eccleſiaſten · canticum
canticoꝝ. In prouerbiis paruulū docens:
et quaſi de officiis per ſententias erudiēs.
Unde et ad filium ſermo crebro repetitᷣ. In
eccleſiaſten vero mature viꝝ etatis iſtituēs.
ne quicqꝫ in mundi rebus putet eſſe perpe-
tuum: ſed caduca et breuia vniuerſa q̄ cerni
mus. Ad extremū iam ꝯſummatum virū et
calcato ſeculo ꝑparatum · in canticis canti-
coꝝ ſponſe iungit amplexibus. Niſi eīm
prius reliquerimus vicia et pompis ſeculi
renunciantes: expeditos nos ad aduetum
preparauerimus nō poſſumus cantare can
ticum canticoꝝ. Sed et hoc diligētius attē
dendum: tres libros autore diuerſo eſſe in-
titulatos. In prouerbiis eīm notantur pro-
uerbia ſalomōis filii dauid regis iſrael. In
eccleſiaſten vero verba eccleſiaſtes filii da-
uid regis hieruſalem. Superfluum quip-
pe eſt iſrael hic qđ male in grecis et latinis
codicibus inuenitᷣ. In cantico aūt cantico-
rum nec filius dauid nec rex iſrael ſiue hie-
ruſalem ꝑſcribitur: ſed tm̄ canticū canticoꝝ
ſalomonis. Sicut eīm prouerbia et rudis i
ſtitutio ad duodecim tribus et ad totū per-
tinet iſrael · et quomodo cōtemptus mundi
non niſi metropolitis cōuenit · hoc eſt habi-
tatoribus hieruſalem: Ita canticuꝫ cantico
rum ad eos proprie pertinet qui tantum ſu
perna deſiderant. Ad incipientes et profici-
entes · et paterna dignitas · et regni ꝓprii me
rito vendicatᷣ autoritas. Ad perfectos vero
vbi non timore eruditᷣ. ſed amore proprium
nomen ſufficit. et equalis magiſter eſt et ne
ſcit eſſe ſe regem. Que omnia referuntur ad
chriſtum.

Incipit alius prologus.

Tres libros ſalomo

nis · i · prouerbia · eccleſiaſten · et
canticū canticoꝝ · veteri ſeptua-
ginta interpretū autoritati red-
didi vel antepoſitis lineiſ: ſuper
flua queqꝫ deſignans: vel ſtellis titulo ꝓno
tatis: ea que minus habebantᷣ interſerens ·
ut plenius paula ⁊ euſtochiū cognoſcatis:
quid in libris noſtris minus ſit: quid ve re
dundet. Necnō etiā illa que imperiti trāſla
tores male in linguā noſtrā de greco ſermo
ne verterant obliterās ⁊ antiquans curio
ſiſſima veritate correxi. Et vbi ꝑpoſtero or-
dine atqꝫ peruerſo ſentētiarum fuerat lumē
ereptū: ſuis locis reſtituēs feci intelligi qđ
latebat. Porro ieo libro q̄ a pleriſqꝫ ſapia

Notandum ꝙ vulgata editio pabolas·que hebraice maſloth:ꝓbo emias ·i ·puer bia dicit. Sed ſatis conuenit. Que em̄ parabole quia oc/culta ſunt nuncupant̄ etiā puerbia iure vocantur·quia talia ſunt ꝗ ſepe i ore colloquentiū verſari·ac memoria debēt retineri ·etiā prouerbia plerū ꝗ tā obſcura ſūt· vt pabole bñ dicāt. Vñ. hec in ꝓuerbijs locut̄ ſū vob 𝔷𝔠

Prouerbioꝝ liber nō vt ſimplices arbi/trant̄ patentia habet ꝓcepta· ꝭ quaſi i ter/ra auruꝫ· in nuce nude us· in hirſutis caſtanearum opculis abſcon/ditus fructus inquiri/tur· ita in eis diuinus ſenſus altꝰ ē inqrēdꝰ

Parabole ſalomo/nis ſcōm hebraicā ve/ritatē tranſlate ab eu/ſebio hieroimo pſbi/tero· petente chroma/tio ⁊ heliodoro ep̄is.

Parabole grece la/tine ſimilitudines · qḋ vocabulū iō ſalomon huic opi ipoſuit · vt ñ iuxta literā itelligamꝰ que dicit. In ꝗ dn̄m pabolice turbis locu/tu꞉ ſignificat ·ſicut et noīe ſuo ·⁊ regno paci/fico: regnū chriſti ⁊ ec/cleſie· de ꝗ. Multiplica/bit̄ eius impiū· ⁊ reg. c. n· e· fi· Sup ſoliū da/uid ·⁊ ſup regnū eiꝰ ſe/debit. Sicut tēpli cō/ſtructōe ⁊ dedicatōe· edificatōꝫ ecc̄ie i tpe re/ſurrectōnis. Ipſe etiā chriſtus filiꝰ dauid ⁊ rex ſpūal̄ iſrl̄ ſm̄ teſtio/niū turbe· ꝗ occurrit ei cum ramis palmaꝝ ⁊ laudibꝰ

Quid aūt vtilita/tis habeāt i titulo mō/ſtrat̄ cum dicit̄· ad ſciē/dam ſapientiā ⁊ diſci/plinā. i. quō recte cre/dere ⁊ viuere oporte/at queqꝫ: quo intentō/nem cordis dirigere

Ad intelligēda verba pru. i. nō ſo/lum ſapiētiam quā ꝑ/ceperūt amplectant̄. ⁊ diſcipline ꝟtutum in/ſeruiant· ꝭ etiā verba prudētie: quibꝰ proficiant auſcultēt: ⁊ ſolerter intelligant

ſalomonis inſcribit̄· ⁊ in eccleſiaſtico quem eſſe ieſu filii ſyrach nullus ignorat calamū temperaui· tm̄mo/do canōicas ſcripturas vobis emē/dare deſiderans: ⁊ ſtudiū meū cer/tis magis ꝗ dubijs ꝯmēdare. Iō greco ⁊ hebreo pręfaīcula vtraqꝫ in libro pręmiſſa eſt· quia nōnulla de greco hoc ad illuminationē ſen/ſus ⁊ legentis ędificationē· vel in/ſerta hebraicę tranſlatōni · vel ex/trinſecus iuncta ſunt. Et idcirco ꝗ legis ſemꝑ ꝑegrina memento·

De parabolis ſalomonis.

Ca· I

Latine ſimilitudo hebraice maſloth

Parabole

Pacifici — Attentū facit

ſalomonis filii

a natura — a fortuna — a con

dauid regis iſra

uictu — vel dandam

el ad ſciendam

De fide — De vita — et poſt hec habita

ſapiētiam ⁊ diſciplinam ad intel/

Quibus proficiāt

ligenda verba prudentię· ⁊ ſuſci/

piendam eruditionem doctrinę·

qua ſecū dū regulā veritatis bene operamur — Ut recta diſcretōne cū proximis agamus — Ut ſincera intentōne in his que recte agimus vl̄ iudicamus ſoli deo placere cōtēdamus

iuſticiam ⁊ iudicium· ⁊ ęquita/

qui nuper autem ſapientie cōmodauerunt

tem. Ut det paruulis aſtutia · et

cōprehenſio veritatis — ſubtilior

adoleſcenti ſcientia ⁊ intellectus

Aſtutia. quę incipiētibꝫ neceſſaria· vt ſophiſmatū cauere ꝟſutiā poſ/ſint· ne abducant̄ a ſimplicitate ſapiētię ꝗ duc ad vitā.

Adoleſcēti· ſingul̄r· qꝛ ꝗs ſapia licꝫ diuiſos ſuſcipit in vnā virtutis ꝑfecō yerudiēdo ꝑducit. Un̄ i ac· ap· mltitudis credētiū erat cor v· ⁊ a. v.

Adoleſcenti. ſ. qꝛ ꝗ prudent̄ declinat falſa: ꝯiter ſciam ꝟitatis papiet·

Au· ſa. Plere a ſapia icipit· qꝛ optōe ſibi data ſapiāꝫ petijt ⁊ accepit

Audiens ſa. Oſtendit neminē tā ſapientē in hac vita ꝗ nō poſſit ſa/piētior eſſe etiā dictis minoꝝ. Audiuit regia ſaba ſalomonē· mīor maiorē et ſapiētior rediit. Audiuit moyſes ſoceꝝ multo iferiorē et ſapiētior factꝰē

Et intelligens. Nemo iactet ſe de ſua ſciētia· quia ꝗ ſapientiū ꝟba audire negligit· vitā ſuā gubernare ñ nouit· mltoqꝫ minꝰ alienā. Ut ergo ait. audiēs ſa. ſa. e. ad ꝯgnitionē reꝝ ꝗ ꝑ ſapientiā noſcunt̄ reſpiat· ꝭ hoc intelligēs gub. po. ad rectitudinē vitę· ⁊ cōgruit titulo· quo dicit̄ ad ſcien/dam ſapientiā ⁊ diſciplinā 𝔷𝔠.

Timor dn̄i 𝔷𝔠. Beda. Duo ſūt timores dn̄i ſeruilis· ꝗ principiū ſa/piētię vl̄ ſcientię ē· amicalis ꝗ ꝑfectionē ſapię comitat̄ Seruil̄ principiū ſa/piētię· qꝛ ꝗ pꝰ errata ſapē icipit. ꝓmo tīore diuino corripit̄ ne puniat̄ Sꝫ hūc perfecta caritas foras mittit. Succedit huic timor dn̄i ſan[...]p. in. ſe. ſe. quē non excludit caritas ꝭ auget· quo timet filiꝰ ne vel in modico oculos am[...]mi patris offēdat Uēqꝫ i futō ceſſabit· caritas̄ nūqꝫ excidꝫ

Incipit — Etiā minores dum quidquid vtilitatis audit in corde recondit — In rerū cognitione

Audiens ſapiens ſapientior erit·

Uite proprie et aliene — Rectitudinem vite

et intelligens gubernacula poſſi/

Hoc chriſtus diſcipulis dedit vt eius parabolas intelligerēt et enigmata legis — Que aliud dicit et aliud ſonat

debit. Animaduertet parabolam

Eius

et interpretationem· verba ſapien

Obſcura dicta — Seruilis

tium ⁊ ęnigmata eorum. Timor

Recti dogmatis

domini: principium ſapiētię Sa

Pure conuerſationis — Ut pharisei dicta et facta chriſti

pientiam atqꝫ doctrinam ſtulti d

Tu aūt fili mi — Sic enim deū diligere et ei obtemperare debemus vt vnitatem eccleſie fratrna caritate ſeruemus

ſpiciunt. Audi fili mi diſciplinaꝫ

patris tui· ⁊ ne dimittas legeꝫ ma

Corona — Caritas mentis vt ardentius inflametur — Sicut mos certanti legitime ſic et nobis

tris tuę· vt addatur gratia capiti

predicationi — ergo

tuo: ⁊ torques collo tuo. Fili mi ſi

Adulando — Uel ad facienda impellendo vel facta fauoribus extollendo· ab vtroqꝫ nos remouet ſapientia

te lactauerint peccatores: ne acꝗ

Quilibet vel iudei — Huiuſmōi

eſcas eis Si dixerint: veni nobi/

Cuiuſlibet vel chriſti — et licet cenſum dare ceſari an non et huiuſmodi

ſcum inſidiemur ſanguini: abſcō

Uel predicas — Quia ab illo i nullo leſi imo multa beneficia experti

damus tēdiculas contra inſontē

fruſtra degluttiamus eum ſicut in/

mō — Ne viriſſe videatur — omnino

fernus uiuentem ⁊ integrū qua

Poſuerūt me in lacu ifer. — Quia — Hic eſt heres venite occidamus eum et ha· he· eius

ſi deſcendentem in lacum Omnē

precioſam ſubſtantiam reperiemꝰ

Sapiam atqꝫ. Dixit. au. ſa. 𝔷𝔠. Dice cōtrario de ſtultis · qꝛ ſapiāꝫ recti dogmatis ⁊ doctrinā. i. diſcipli/nam pure ꝯuſatōis ñ mō nō aſſequunt̄· ꝭ ⁊ noſſe cōtemnūt

Deſpiciūt. Plu/raliter. qꝛ ꝑſes ſapiēti/bus ſtulti. ⁊ omniū ſa/pientū cꝰ vnanimis eſt. errantiū diſſimilis vita et dogma. Uñ. ſingl̄arit̄· audiēs ſa. 𝔷𝔠

Audi fi. mi diſ. Hactenꝰ ꝓuerbialiter de vtraqꝫ ꝑte· hinc ſe/dulo queqꝫ fidelē ammonet. vt diſciplinaꝫ legi diuię ꝓponat blā/dicijs repboꝝ· qꝛ hinc corona· inde mors̄ eterna. Uñ ⁊ filiū vocat· quē patne iſtruē curat

Pōt ex ꝑſona dei patris dici mater eccle/ſia. ꝗ tūc ſinagoga vo/cabat̄. vl̄ ipſa dei grā apud hebręos em̄ ſpiritus qui gratiaꝫ pre/ſtat: feminine ruha dr̄

Addat̄ grā. Hiſ ꝗ legē dn̄i ſeruabāt· i aduētu chriſti addita eſt grā no. te. cū ſpe regni cęleſtis· cꝰ ſplēdor eximiꝰ ſicut corona vl̄ torqſ· nllo fine dandetur. Nob ꝗꝫ cū ꝑ boīs ꝗ diuīa grā ꝓrogauit lux eīna tribuit̄· qſi capiti grā: ⁊ collo torqs addit̄. Uñ. Accepimꝰ grām ꝑ grā. ſ. grām beatę retributōis ꝑ grā recte operationis·

Et torques. Ful/gor ꝑfecte opatōis̄ prę/dicatōi ꝗ ꝑ collū ꝑce/dit· ꝗ confirmet in deficienti virtutum connexione.

Fili mi· Affectu pr̄is alloquit̄ filiū blādiēs ne acqēſcat peccatoribus

Inſidiemur. Uel generalit̄ de latronibꝫ ꝗ innocētibꝫ iſidias parāt vl̄ ſpāliter de illis ꝗ vitę autorē neci tradiderunt

Cū general̄r ad oēs ꝗ ſanguī iſidiant̄ hoc ꝑtineat· ſpālit̄ tn̄ ad iudęos ꝗ inſonti dn̄o tēdiculas abſcōderūt· eiꝰqꝫ apl̄os ꝟtutibꝫ pēnatos dol̄ cir/cūueniebāt· ꝗ ꝯtra ſanguinē ⁊ aīas ſuas agebāt: ꝗ timētes ne terrenū regnū ꝑderēt· celi regē occiderūt· ⁊ celi ciues ꝑſeqbant̄ in terra. Iōqꝫ ⁊ qḋ i terris habebāt· ⁊ qḋ i cel̄ acqrere regnū poterāt ꝑdiderūt. Generalr̄ aūt dicēdū qꝛ ꝗcūqꝫ odīos fidei hꝫ aptos· accipiet pēnas a dn̄o vt colūbę· qꝛ eternā volet ad requiē· fruſtra talibꝫ nectūt laqos mali ⁊ ſe potꝰ ꝓfūdo ꝑimūt

Inſontē. Qui pccm̄ nō fecit nec inuētus eſt dolꝰ in ore eius

Degluttiamꝰ 𝔷𝔠. Extinguamꝰ memoriā ꝟtutū ⁊ doctrinę illꝰ· vt etiā inter nos viriſſe non memoret̄·

Omnē pre. ſ. Homines ſcꝫ quos chriſto adherētes videbāt · quos

LANDES- UND STADT- BIBLIOTHEK DUSSELDORF